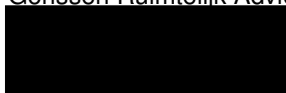

Bureauonderzoek Archeologie

Plangebied Selmien East 43 te Ureterp,
Gemeente Opsterland

Opdrachtgever
Gorissen Ruimtelijk Advies

Projectnummer
202779

Kenmerk
RB/SEU/HAMA/224014

Eindredactie/kwaliteitscontrole
Drs. E.E.A. van der Kuijl

Paraaf

Datum

14-11-2022

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Colofon

Opdrachtgever	Gorissen Ruimtelijk Advies
Project	Bureauonderzoek Archeologie Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Projectnummer	224014
Titel	Bureauonderzoek Archeologie Plangebied Selmien East 43 te Ureterp , Gemeente Opsterland
Datum en versie	14-11-2022, versie 1.3 (concept)
Auteurs	R. Barth MA en drs. E.E.A. van der Kuijl
Kwaliteitscontrole	Drs. E.E.A. van der Kuijl (senior KNA archeoloog / senior KNA prospector)
<i>Afbeelding voorzijde:</i>	<i>Luchtfoto met het plangebied binnen het rode kader (PDOK)</i>

Inhoud

Samenvatting.....	4
1 Inleiding.....	6
1.1 Inleiding en onderzoekskader	6
1.2 Doel en vraagstelling	7
1.3 Werkwijze	7
1.4 Beleidskaders	8
1.5 Administratieve gegevens.....	10
2 Bureauonderzoek en verwachtingsmodel.....	11
2.1 Landschapsgenese.....	11
2.2 Historische ontwikkeling plangebied	16
2.3 Archeologische waarden	21
2.4 Archeologisch verwachtingsmodel	22
3 Conclusie en aanbeveling.....	24
3.1 Conclusie	24
3.2 Selectieadvies.....	24
3.3 Voorbehoud	24
Gebruikte bronnen.....	26
Gebruikte literatuur	26
Geraadpleegde websites	26
BIJLAGEN	27

Samenvatting

Hamaland Advies heeft in opdracht van Gorissen Ruimtelijk Advies een archeologisch bureauonderzoek conform de BRL SIKB 4002 uitgevoerd voor een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de herinrichting van het perceel van Selmien East 43 te Ureterp (zie Afbeelding 1 en bijlage 1). Het plangebied heeft een omvang van ca. 1,3 ha (ca. 13.040 m²). De beoogde herinrichting bestaat uit de volgende bodemingrepen:

- In het westen van het plangebied wordt een deel van de agrarische bedrijfsbebouwing gesloopt. De te slopen bebouwing heeft een omvang van ca. 1.450 m² (incl. 570 m² aan sleufsilo's).
- In het westen van het plangebied wordt ca. 1.200 m² aan erfverharding verwijderd.
- Langs de noordelijke, westelijke en zuidelijke grens van het plangebied worden bestaande sloten verlengd en deels omgelegd. De nieuwe sloten hebben een lengte van ca. 40 m (noordgrens), ca. 92 m (westgrens) en ca. 63 m (zuidgrens) en worden uitgegraven over een breedte op maaiveld van maximaal 3 m (maximale omvang nieuwe sloten ca. 600 m²).

De totale omvang van de beoogde bodemingrepen bedraagt daarmee ca. 3.250 m².

Op de provinciale Archeologische Kaart (FAMKE) is het plangebied voor de periode Steentijd-Bronstijd gelegen in een zone waar een quickscan (verkennend booronderzoek) nodig is en voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen in een zone waar een 'karterend onderzoek 3' nodig is (zie voor details Provinciaal Beleid in hoofdstuk 1.4). De vrijstellingsgrens van deze gebieden ligt bij bodemingrepen met een omvang van 5.000 m² of groter. De provincie heeft aangegeven dat, omdat het een bestemmingsplanwijziging betreft, niet gekeken moet worden naar de omvang van de bodemingrepen, maar naar de omvang van het hele bestemmingsplanwijziging, en heeft daarom geadviseerd archeologisch onderzoek uit te voeren. Het onderhavige onderzoek betreft een bureauonderzoek conform de richtlijnen van de BRL SIKB 4002.

Het bevoegd gezag, de gemeente Opsterland en haar adviseur (mw. J. van Leeuwen, Archeoloog Steunpunt Monumentenzorg Fryslân) zullen de resultaten van het onderzoek toetsen. Op grond van de toetsing zal een besluit genomen worden of vervolgonderzoek noodzakelijk wordt geacht.

Conclusie

Het plangebied ligt op de zuidwestelijke uitloper van een dekzandrug en wordt in het zuiden begrensd door hett beekdal van de Drait. De relatief hooggelegen delen van het landschap in de nabijheid van water, zoals dekzandruggen, zijn van oudsher gunstige vestigingslocaties voor zowel jager-verzamelaars uit het Paleolithicum – Mesolithicum als voor boerensamenlevingen vanaf het Neolithicum. Voor de dekzandrug geldt daarom een hoge archeologische verwachting. De lagere beekdalen zijn daarentegen vanwege de natte bodemomstandigheden minder aantrekkelijk voor bewoning en hebben een lagere archeologische verwachting.

Uit het historisch-cartografische onderzoek blijkt dat in- of nabij het zuidoosten van het plangebied al in het begin van de 18e eeuw een boerderij aanwezig is. Naast resten gerelateerd aan het 18e-eeuwse erf kunnen in het plangebied ook resten van eventuele voorgangers aanwezig zijn, die mogelijk terug gaan tot in de Late Middeleeuwen. Er geldt daarom voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. De 18e-eeuwse boerderij is in 1888 vervangen door de huidige (noordelijker gelegen) boerderij, die wordt weergegeven op kaarten vanaf 1929.

Indien in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn, dan worden deze direct onder de bouwvoor verwacht in de top van de C-horizont vanaf ca. 0,3 à 0,5 m-mv, indien de oorspronkelijke top van het dekzand nog aanwezig is.

Selectieadvies

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied een hoge archeologische verwachting heeft voor alle perioden op basis van de landschappelijke ligging op een dekzandrug die begrensd wordt door beekdalen. Specifiek kunnen in het zuidoosten van het plangebied ook resten van het 18e-eeuwse erf en eventuele (laatmiddeleeuwse) voorgangers aangetroffen worden.

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Hamaland Advies adviseert daarom om een verkennend en karterend booronderzoek uit te voeren conform de BRL SIKB protocol 4003 en de richtlijnen van de FAMKE. Het verkennend booronderzoek heeft het doel de aard en mate van intactheid van het bodemprofiel te bepalen. Het karterend booronderzoek dient de aan- of afwezigheid van archeologische vindplaatsen en indien mogelijk de begrenzing van deze vindplaatsen te bepalen. Voorafgaand aan het booronderzoek dient conform de BRL 4003 een Plan van Aanpak (PvA) te worden opgesteld.

Indien geen nieuwe bodemingrepen zijn voorzien die de vrijstellingsgrenzen van de FAMKE overschrijden (bodemingrepen toegestaan tot 5.000 m²), dan kan er ook voor gekozen worden om de dubbelbestemming "Waarde Archeologie" op te nemen voor het plangebied.

Voorbehoud

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen dan wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen.

Wij wijzen erop dat het selectiebesluit van het bevoegd gezag af kan wijken van het selectieadvies van Hamaland Advies.

Verder dient te allen tijde bij het afgeven van een omgevingsvergunning de wettelijke meldingsplicht (Erfgoedwet 1-7-2016, art. 5.10 en 5.11) kenbaar te worden gemaakt, om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: *"Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij onze minister"*. Deze aangifte dient te gebeuren bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort en de verantwoordelijke ambtenaar van de gemeente Opsterland (mw. J. van Leeuwen, Archeoloog Steunpunt Monumentenzorg Fryslân).

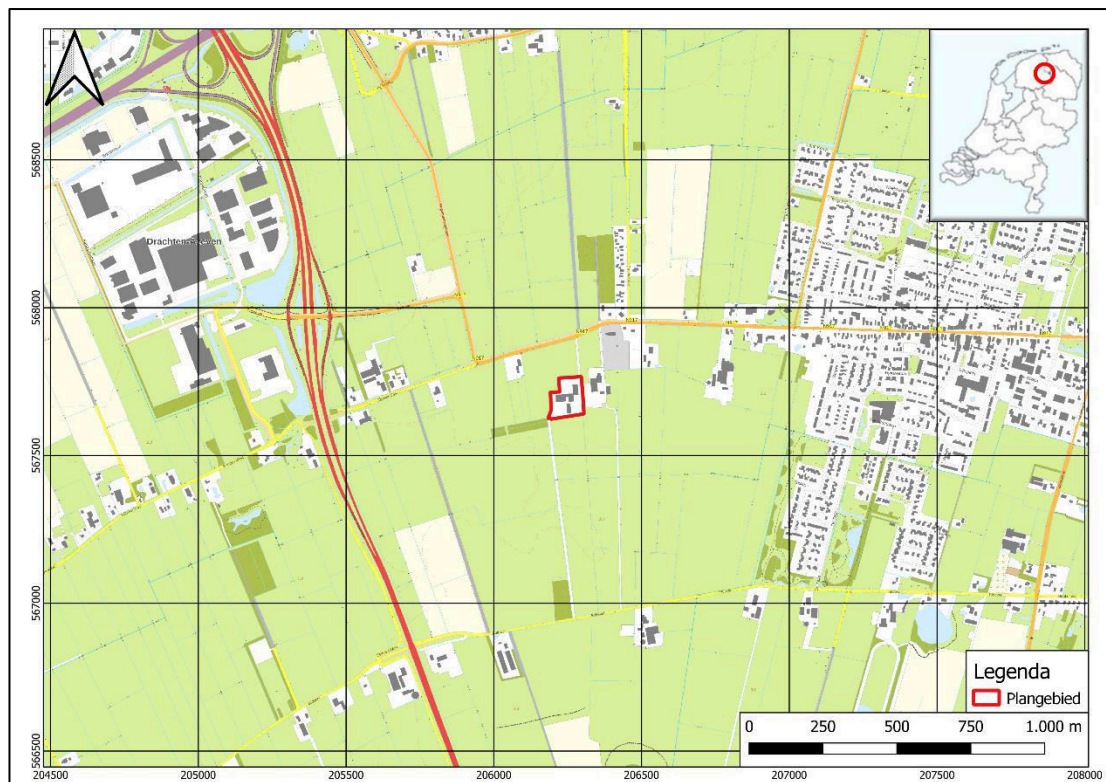
1 Inleiding

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Hamaland Advies heeft in opdracht van Gorissen Ruimtelijk Advies een archeologisch bureauonderzoek conform de BRL SIKB 4002 uitgevoerd voor een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de herinrichting van het perceel van Selmien East 43 te Ureterp (zie Afbeelding 1 en bijlage 1). Het plangebied heeft een omvang van ca. 1,3 ha (ca. 13.040 m²). De beoogde herinrichting bestaat uit de volgende bodemingrepen:

- In het westen van het plangebied wordt een deel van de agrarische bedrijfsbebouwing gesloopt. De te slopen bebouwing heeft een omvang van ca. 1450 m² (incl. 570 m² aan sleufsilo's).
- In het westen van het plangebied wordt ca. 1.200 m² aan erfverharding verwijderd.
- Langs de noordelijke, westelijke en zuidelijke grens van het plangebied worden bestaande sloten verlengd en deels omgelegd. De nieuwe sloten hebben een lengte van ca. 40 m (noordgrens), ca. 92 m (westgrens) en ca. 63 m (zuidgrens) en worden uitgegraven over een breedte op maaiveld van maximaal 3 m (maximale omvang nieuwe sloten ca. 600 m²).

De totale omvang van de beoogde bodemingrepen bedraagt daarmee ca. 3.250 m².

Afbeelding 1: Topografische kaart met het plangebied binnen het rode kader (PDOK)

Op de provinciale Archeologische Kaart (FAMKE) is het plangebied voor de periode Steentijd-Bronstijd gelegen in een zone waar een quickscan (verkenkend booronderzoek) nodig is en voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen in een zone waar een 'karterend onderzoek 3' nodig is (zie voor details Provinciaal Beleid in hoofdstuk 1.4). De vrijstellingsgrens van deze gebieden ligt bij bodemingrepen met een omvang van 5.000 m² of groter. De provincie heeft aangegeven dat, omdat het een bestemmingsplanwijziging betreft, niet gekeken moet worden naar de omvang van de bodemingrepen, maar naar de omvang van het hele bestemmingsplanwijziging, en heeft daarom geadviseerd archeologisch onderzoek uit te voeren. Het onderhavige onderzoek betreft een bureauonderzoek conform de richtlijnen van de BRL SIKB 4002.

Het bevoegd gezag, de gemeente Opsterland en haar adviseur (mw. J. van Leeuwen, Archeoloog Steunpunt Monumentenzorg Fryslân) zullen de resultaten van het onderzoek toetsen. Op grond van de toetsing zal een besluit genomen worden of vervolgonderzoek noodzakelijk wordt geacht.

1.2 Doel en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld.

De volgende vragen zullen, indien mogelijk, beantwoord worden:

- Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?
- Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?

Het antwoord op deze vragen zal worden verwerkt in een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied, waarbij aangegeven zal worden of een nader onderzoek door middel van verkennende en/of karterende boringen nodig zal zijn of niet:

- Is aanvullend onderzoek noodzakelijk?

1.3 Werkwijze

Het Bureauonderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1), BRL SIKB protocol 4002, en bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Afbakenen Plan- en plangebied, vermelden overheidsbeleid, vaststellen consequenties toekomstig gebruik (KNA-LS01)
2. beschrijving van het huidig gebruik (KNA LSO2);
3. beschrijving van de historische situatie en de mogelijke verstoringen KNA LSO3);
4. beschrijving van de bekende archeologische, ondergrondse bouwhistorische en aardwetenschappelijk kenmerken (KNA LSO4);
5. het opstellen van een specifieke verwachting en formulering onderzoeksstrategie (KNA LSO5)
6. het opstellen van het standaardrapport (LS06)

Om tot een gefundeerd archeologisch verwachtingsmodel te komen is voor het onderzoek relevant bronnenmateriaal geraadpleegd. Door informatie uit verschillende invalshoeken samen te voegen ontstaat de mogelijkheid dwarsverbanden te leggen tussen de diverse brontypen en aan de hand hiervan een geïntegreerd archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. De gegevens voor het onderzoek zijn ontleend aan:

- Archis3, het geautomatiseerde archeologische informatiesysteem voor Nederland;
- Geomorfologisch, geologisch, bodemkundig, topografisch en historisch kaartmateriaal;
- provinciale archeologische beleidsadvieskaarten¹;
- Relevante archeologische rapporten en publicaties.

Zie voor de specificatie van deze bronnen de voetnoten in de tekst, de literatuurlijst voor rapporten en geraadpleegde websites.

---

¹ <https://www.fryslan.nl/archeologische-kaart-famke>

1.4 Beleidskaders

Rijksbeleid

In 1992 werd in Valletta door de Ministers van Cultuur van de bij de Raad van Europa aangesloten landen het 'Europees Verdrag inzake de bescherming van het Archeologisch Erfgoed', beter bekend onder de naam 'Verdrag van Malta', ondertekend. De Wet op de Archeologische Monumentenzorg is op 1 september 2007 in werking getreden. De nieuwe wet heeft zijn beslag gekregen via een wijziging van de Monumentenwet 1988, aanpassingen in de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) en enkele andere wetten en met de invoering van de Wabo (2010). Met de nieuwe Wet op de Archeologische Monumentenzorg is het accent komen te liggen op het streven naar het behoud en beheer van archeologische waarden in de bodem (in situ) en het beperken van (de noodzaak van) archeologische opgravingen. Uitgangspunt van het nieuwe beleid is tevens het principe 'de verstoorder betaalt'. Bij het voorbereiden van werkzaamheden die het bodemarchief kunnen verstoren (zoals de aanleg van een weg, een nieuwe woonwijk, een bedrijventerrein), dient onderzocht te worden of daardoor archeologische resten verstoord kunnen worden. Als uit het onderzoek blijkt dat er archeologische waarden aanwezig zijn en deze niet ter plaatse behouden kunnen blijven, dan dient de initiatiefnemer van het werk de kosten te dragen die gepaard gaan met het opgraven en conserveren van de plaats. Met de introductie van de nieuwe wet zijn de kerntaken en bestuurlijke verantwoordelijkheden van gemeenten veranderd. Eén van de belangrijkste consequenties is, dat gemeenten een centrale rol is toegekend in de bescherming van archeologisch erfgoed. In de wet is bepaald, dat gemeenten door inzet van een planologisch instrumentarium het archeologisch belang dienen te waarborgen.

Provinciaal Beleid

Om reden van inzicht in een betere bescherming van het bodemarchief ten behoeve van een zo goed mogelijk inzicht in de verwachte ligging, verspreiding en aard van het bodemarchief, heeft de provincie het initiatief genomen om, zoveel mogelijk in samenwerking met het rijk en de gemeenten, het bodemarchief zo goed mogelijk in kaart te brengen. Dit gebeurt op de FAMKE: Friese Archeologische Monumentenkaart Extra.² De FAMKE is in de eerste plaats gebaseerd op twee bestaande landelijke kaarten: de Archeologische Monumentenkaart (AMK) en de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). Daarnaast houdt de FAMKE rekening met de kans dat de mogelijk aanwezige archeologische resten verstoord zijn en met de omvang van de bodemingreep. Dit alles bij elkaar is vertaald in provincie dekkende kaarten die aangeven hoe er het beste met het bodemarchief kan worden omgegaan. De FAMKE bestaat uit twee advieskaarten, één voor de periode steentijd - bronstijd (300.000 - 800 v Chr.), en één voor de periode ijzertijd - middeleeuwen (800 v Chr. - 1500 n Chr.).

Steentijd-Bronstijd

Op de FAMKE voor de periode Steentijd-Bronstijd is het plangebied gelegen in een zone waar een quickscan nodig is. Van deze gebieden wordt vermoed dat eventuele aanwezige archeologische resten al ernstig verstoord zijn, maar dit is niet met zekerheid te zeggen. De provincie beveelt daarom aan om bij ingrepen van meer dan 5000 m² een quickscan te verrichten. Een quickscan is een extensief booronderzoek waarmee duidelijk gemaakt wordt of het steentijd bodemarchief intact is. Bij een intact bodemarchief kan dan over worden gegaan op een karterend onderzoek 2 (6 boringen per hectare). Tevens dient te worden nagegaan of er zich bekende vuursteenvindplaatsen en dobben in het gebied bevinden. Deze locaties moeten dan vervolgens door middel van een archeologisch onderzoek worden gewaardeerd (zie advies 'waarderend onderzoek vuursteenvindplaatsen' en 'waarderend onderzoek dobben'). De resultaten kunnen ook uitwijzen dat de voorgenomen ingreep niet bezwaarlijk is, of met welke randvoorwaarden in het plan rekening dient te worden gehouden.

IJzertijd-Middeleeuwen

Op de FAMKE voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen is het plangebied gelegen in een zone waar het advies geldt om karterend onderzoek 3 (middeleeuwen) uit te voeren. In deze gebieden kunnen zich archeologische resten bevinden uit de periode ijzertijd - middeleeuwen. Het gaat hier dan met name om vroeg en vol-middeleeuwse veenontginningen. Daarbij bestaat de kans dat er zich huisterpjes uit deze tijd in het plangebied bevinden. Ook de wat oudere boerderijen kunnen archeologische sporen of resten afdekken, hoewel de veengronden eromheen al afgegraven zijn.

² <https://www.fryslan.nl/archeologische-kaart-famke>

De provincie beveelt aan om bij ingrepen van meer 5000m² een historisch en karterend onderzoek te verrichten, waarbij speciale aandacht moet worden besteed aan eventuele Romeinse sporen en/of vroegmiddeleeuwse ontginningen. Mochten er, als gevolg van het karterend archeologisch onderzoek, een of meerdere vindplaatsen worden aangetroffen, dan zal uit nader (waarderend) onderzoek moeten blijken hoe waardevol deze vindplaatsen zijn. De aard van dit waarderend (vervolg)onderzoek hangt af van het type aangetroffen vindplaats, en de strategie van onderzoek dient te worden bepaald door het desbetreffende onderzoeksbureau. Indien de vindplaats een nieuw aangetroffen terp betreft, geldt het advies: 'waarderend onderzoek op terpen'. De resultaten van het karterend onderzoek kunnen ook uitwijzen dat de voorgenomen ingreep niet bezwaarlijk is, of met welke randvoorwaarden in het plan rekening dient te worden gehouden. Mocht het plangebied een bebouwde kom betreffen, dan dient in de onderzoeksstrategie rekening te worden gehouden met recente verstoringen die zich kunnen hebben voorgedaan.

Gemeentelijk beleid

Met de invoering van de Wet op de archeologische monumentenzorg in 2007 (thans Erfgoedwet) is de verantwoordelijkheid voor het bodemarchief gedelegeerd aan gemeenten. Gemeente Opsterland beschikt over een eigen archeologiebeleid en treedt op als bevoegd gezag. Het gemeentelijk beleid richt zich primair op behoud in situ (in de bodem) van waardevolle archeologische vindplaatsen. Bij ruimtelijke ingrepen met een groot maatschappelijk belang en als er geen alternatieven zijn om de vindplaats te behouden, moeten de archeologische waarden worden opgegraven (behoud ex situ). De richtlijnen van FAMKE worden in bestemmingsplannen vertaald.

Het plangebied ligt in Bestemmingsplan Buitengebied (vastgesteld 2014)³. Ter hoogte van het plangebied is geen dubbelbestemming Archeologie aangegeven. Derhalve geeft het bestemmingsplan geen richtlijnen of grenzen voor archeologisch onderzoek en dient de FAMKE als leidraad voor archeologisch onderzoek.

---

³ <https://www.ruimtelijkeplannen.nl/viewer/view>

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
 Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

1.5 Administratieve gegevens

Tabel 1: Gegevens projectgebied

Uitvoerder, Beheer en plaats documentatie		Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem
Bevoegd gezag		Gemeente Opsterland
Provincie, Gemeente, Plaats		Fryslân, Opsterland, Ureterp
Toetser namens bevoegd gezag		mw. J. van Leeuwen, Archeoloog Steunpunt Monumentenzorg Fryslân
Adres en Toponiem		Selmien East 43
Kaartblad		11E
RD coördinaten plangebied		x, y
	NW	206.220, 567.760
	NO	206.296, 567.766
	ZW	206.183, 567.626
	ZO	206.305, 567.641
Centrumcoördinaat		206.250, 567.692
Hoogteligging plangebied		Tussen 3,09 en 4,40 m+NAP
Kadastrale gegevens		Kadastrale gemeente Ureterp, sectie E, percelen 1410 en 1411 (deels)
CMA/AMK Status en nr.		N.v.t.
Archis onderzoekmeldingsnummer		5309845100
Oppervlakte plangebied		Ca. 1,3 ha (ca. 13.040 m ²)
Huidig grondgebruik		Erf met bebouwing
Toekomstig grondgebruik		Erf met bebouwing
Geomorfologie		B53yc: Dekzandrug, al dan niet met oud landbouwdek (noorden) GL11d: Zwak tot matig golvende grondmorenewelvingen, bedekt met dekzand (zuiden)
Bodemtype		cHn21: Laarpodzolgronden; leemarm of zwak lemig fijn zand (noordoosten) cHn23: Laarpodzolgronden; lemig fijn zand (rest plangebied)
Grondwatertrap		IVc: GHG > 80 cm-mv, GLG 80-120 cm-mv
Geologie		DR1: Keileem, deels gestuwd en/of meegestuwd met oudere afzettingen (Fm. van Drenthe, Lp. van Gieten)
Periode		Laat-Paleolithicum t/m Nieuwe tijd

2 Bureauonderzoek en verwachtingsmodel

2.1 Landschapsgenese

Op de provinciale Landschapstypenkaart⁴ ligt het plangebied in de woudontginning van Ureterp binnen het deelgebied Zuidelijke Wouden. Het landschap wordt gekenmerkt door een opstreckende verkaveling op de zandruggen van de uitlopers van het Drents plateau, haaks georiënteerd op beeklopen.

Het landschap in de omgeving van het plangebied is grotendeels gevormd tijdens de laatste twee ijstijden. Gedurende de voorlaatste ijstijd (Saaliën, ca. 250.000 tot ca. 130.000 jaar geleden) werd een deel van Nederland vanuit het noorden bedekt door gletsjers uit Scandinavië. Door het landijs werden diepe glaciale bekkens uitgeschuurd en werden aan de front en flanken stuwwallen opgestuwd. Onder het landijs werd op veel plaatsen grondmorene (keileem) afgezet. Grondmorene bestaat veelal uit leem gevormd van met de gletsjer meegevoerde keien die op het contactvlak tussen het ijs en de ondergrond zijn verpulverd, vermengd met zand en grind. Grondmorene wordt gerekend tot het Laagpakket van Gieten van de Formatie van Drenthe.

Gedurende de laatste ijstijd (Weichseliën, ca. 115.000 tot ca. 11.755 jaar geleden) bereikte het landijs Nederland niet. Er heerste een koud en droog toendra-achtig klimaat. Hierdoor kon weinig vegetatie groeien en kon op grote schaal zandverstuivingen plaatsvinden. Het zand werd over het oudere landschap afgezet als pakket dekzand. Met name tijdens de Jonge Dryas ontstaat door zandverstuivingen een grillig reliëf van relatief hoge, vaak ZW-NO georiënteerde dekzandruggen, dekzandwelingen en lagere dekzandvlaktes. Het dekzand wordt gerekend tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Bostel.

Op de geologische kaart⁵ bestaat de natuurlijke ondergrond in het plangebied uit keileem uit het Laagpakket van Gieten van de Formatie van Drenthe, dat deels gestuwd en/of meegestuwd is met oudere afzettingen (DR1).

Geomorfologie en bodem

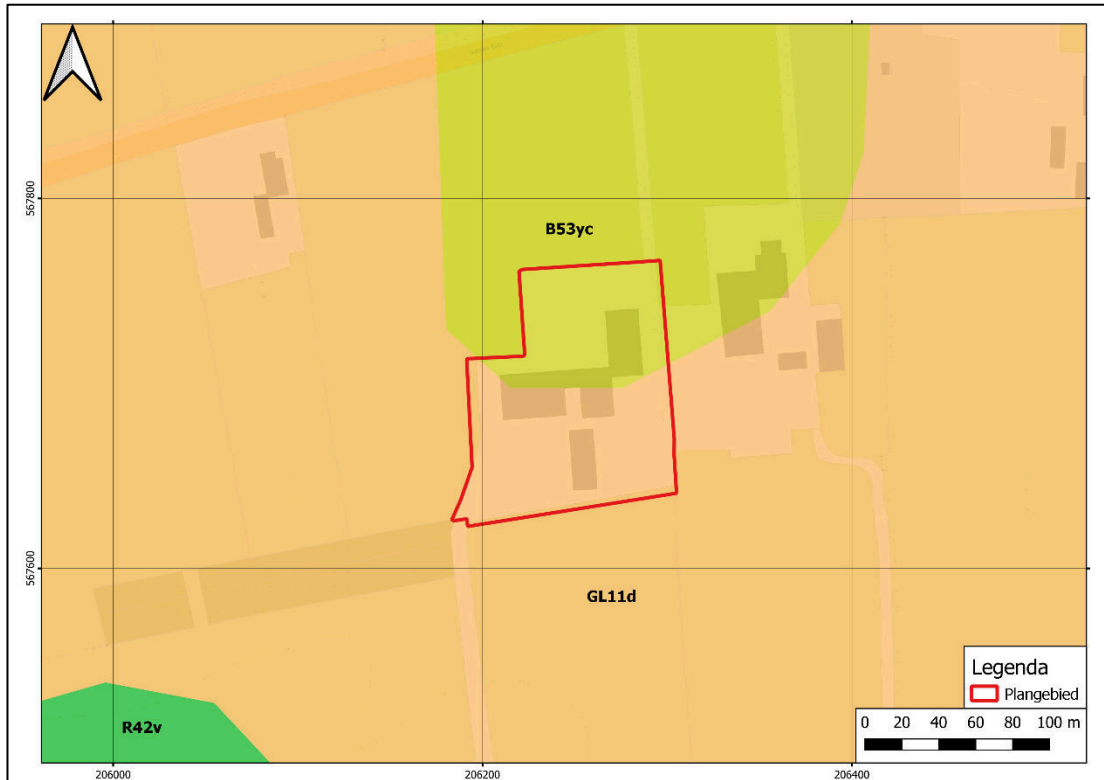
Op de geomorfologische kaart⁶ (zie Afbeelding 2) is de noordelijke helft van het plangebied gekarteerd als een dekzandrug met al dan niet een oud bouwlanddek (B53yc). De zuidelijke helft van het plangebied ligt in een zone met zwak tot matig golvende grondmorenewelingen die bedekt zijn door dekzand (GL11d). Op 160 m ten zuidwesten van het plangebied is een beekdalbodem bedekt of opgevuld met veen gekarteerd (R42v).

---

⁴ <https://www.fryslan.nl/landschapstypenkaart>

⁵ Geologische kaart 2021, via <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>

⁶ BRO Geomorfologie 2019, via <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>

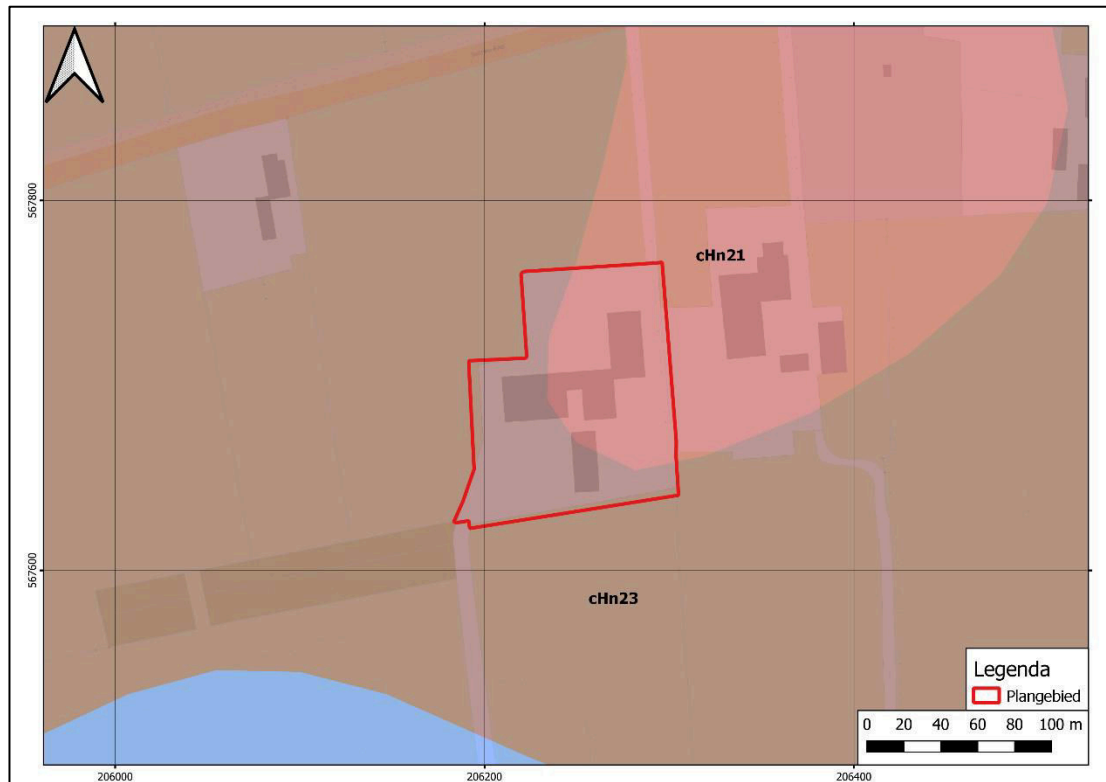

Afbeelding 2: Geomorfologische kaart met het plangebied in het rode kader (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>). B53yc: dekzandrug, al dan niet met oud bouwlanddek. GL11d: zwak tot matig golvende grondmorenewelvingen, bedekt met dekzand. R42: beekdalbodembodem, bedekt of opgevuld met veen.

Op de bodemkaart⁷ (zie Afbeelding 3) ligt het plangebied in een zone waar laarpodzolgronden in leemarm of zwak lemig fijn zand (cHn21) dan wel in lemig fijn zand (cHn23) worden verwacht. Laarpodzolgronden hebben een gedeeltelijk door de mens opgebrachte A-horizont met een dikte tussen 30 en 50 cm. In de B-horizont komen humushuidjes op de zandkorrels voor, terwijl in de C-horizont de ijzerhuidjes ontbreken. Laarpodzolgronden komen in het Pleistocene landschap veel voor en betreffen vaak oudere zandontginningen, die door plaggenbemesting een matig dikke A-horizont hebben gekregen.⁸

⁷ BRO Bodemkaart 2021, via <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>

⁸ De Bakker & Schelling 1989

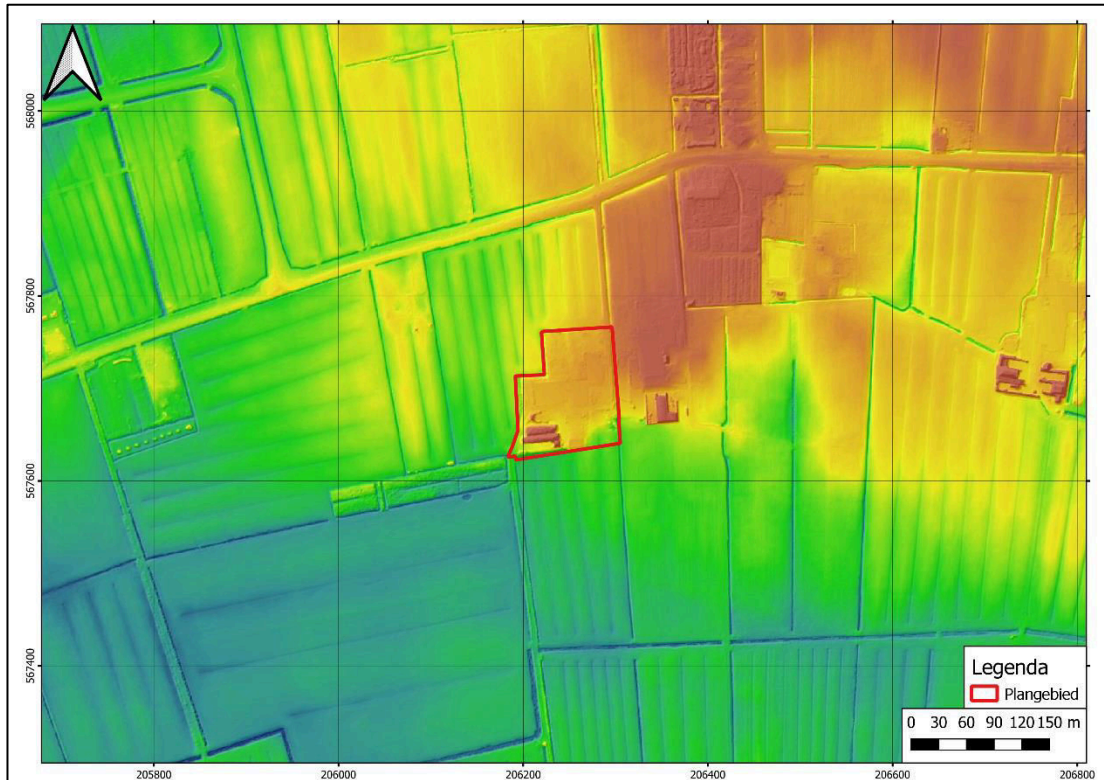

Afbeelding 3: Bodemkaart met het plangebied in het rode kader (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>). **cHn21: laarpodzolgronden in leemarm of zwak lemig fijn zand. cHn23: laarpodzolgronden in lemig fijn zand.**

Hoogteligging

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland⁹ (zie Afbeelding 4) ligt het plangebied op de zuidwestelijke uitloper van de dekzandrug. De maaiveldhoogte varieert van 3,09 m+NAP in het zuidwesten naar 4,40 m+NAP in het noordoosten. Ten zuiden van het plangebied loopt het maaiveld af naar 2,22 m+NAP. Dit komt min of meer overeen met de ligging van het beekdal op de geomorfologische kaart.

⁹ AHN4 DTM, via <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>

Afbeelding 4: Hoogtekaart met het plangebied in het rode kader (AHN4 DTM).

Grondwater¹⁰

In het plangebied is sprake van grondwatertrap IVc. Dit houdt in dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG, winter) dieper ligt dan 80 cm-mv en dat de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG, zomer) ligt tussen 80 en 120 cm-mv

Milieutechnische en geologische boringen

Het project bevindt zich in de ontwerpfase. Derhalve zijn nog geen actuele milieutechnische- en geotechnische rapporten voorhanden bij de opdrachtgever. In het Bodemloket¹¹ zijn voor het plangebied geen milieutechnische meldingen opgenomen.

Bij het DINOloket¹² zijn binnen een straal van 250 m rondom het plangebied vier geologische boringen geregistreerd (zie Afbeelding 5). Direct ten oosten van het plangebied is boring B11E0939 gezet vanaf 3,3 m+NAP tot een diepte van 2,2 m-mv. Het boorprofiel is als volgt:

Diepte in m-mv	Grondsoort	Lithostratigrafie
0,0 – 0,2	Zand (niet gespecificeerd)	Fm. van Kreftenheye, Lp. van Wierden
0,2 – 0,7	Zand, zeer fijn, siltig	
0,7 – 1,0	Zand, matig fijn	
1,0 – 1,3	Zand, matig fijn	
1,3 – 2,2	Leem	Fm. van Drenthe, Lp. van Gieten

¹⁰ BRO Grondwaterspiegeldiepte 2021, via <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>

¹¹ www.bodemloket.nl

¹² <https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
 Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Op 150 m ten noorden van het plangebied is boring B11E0945 gezet vanaf 4,3 m+NAP tot een diepte van 5,4 m-mv. Het boorprofiel is als volgt:

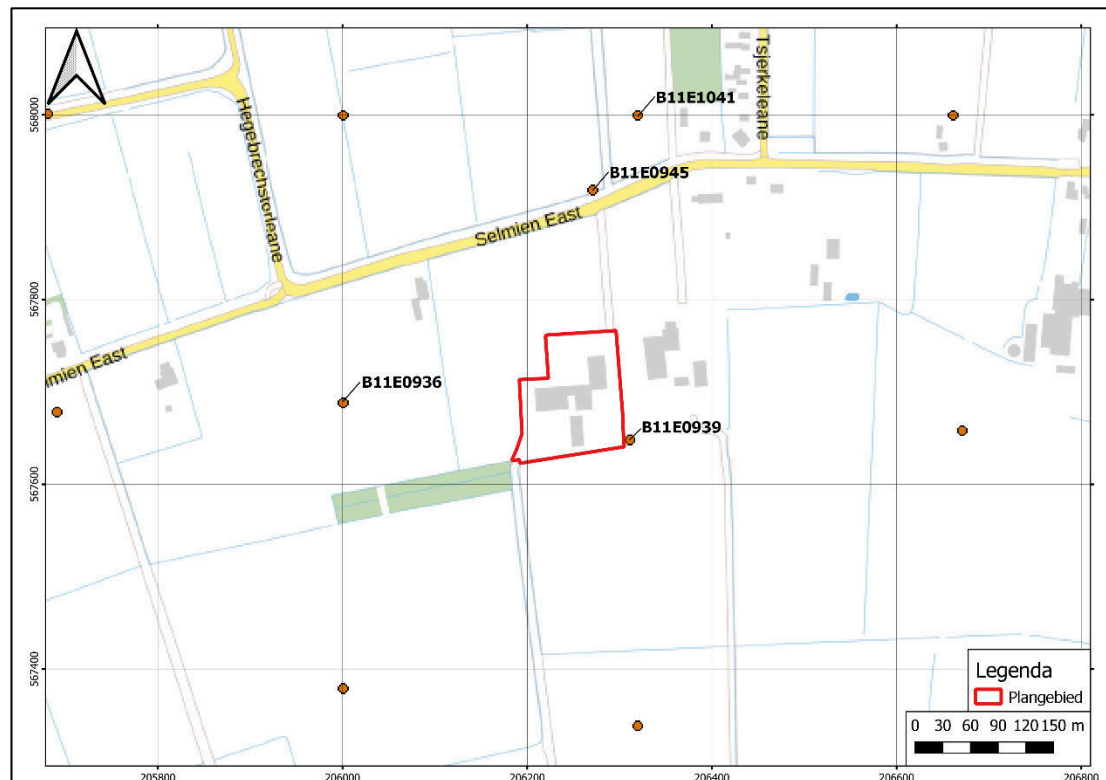
Diepte in m-mv	Grondsoort	Lithostratigrafie
0,0 – 0,2	Zand matig humeus	Fm. van Kreftenheye, Lp. van Wierden
0,2 – 0,8	Zand, zeer fijn, siltig	
0,8 – 4,4	Leem	Fm. van Drenthe, Lp. van Gieten
4,4 – 4,9	Zand, matig fijn	
4,9 – 5,4	Zand, matig fijn	

Op 230 m ten noorden van het plangebied is boring B11E1041 gezet vanaf 4,4 m+NAP tot een diepte van 2,2 m-mv. Het boorprofiel is als volgt:

Diepte in m-mv	Grondsoort	Lithostratigrafie
0,0 – 0,3	Zand matig humeus	Antropogeen, opgebrachte grond
0,3 – 0,5	Leem	
0,5 – 0,7	Zand matig humeus	
0,7 – 0,8	Zand (niet gespecificeerd)	Fm. van Kreftenheye, Lp. van Wierden
0,8 – 1,1	Zand, matig fijn	
1,1 – 2,2	Leem	Fm. van Drenthe, Lp. van Gieten

Op 190 m ten westen van het plangebied is boring B11E0936 gezet vanaf 3,4 m+NAP tot een diepte van 2,2 m-mv. Het boorprofiel is als volgt:

Diepte in m-mv	Grondsoort	Lithostratigrafie
0,0 – 0,4	Zand matig humeus	Fm. van Kreftenheye, Lp. van Wierden
0,4 – 1,0	Zand, matig fijn	
1,0 – 1,2	Zand, matig fijn	
1,2 – 1,3	Zand, matig fijn, grindig	Fm. van Drenthe, Lp. van Gieten
1,3 – 2,2	Leem, zandig	

Afbeelding 5: Kaart met geologische boringen uit het DINoloket met het plangebied in het rode kader (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>).

2.2 Historische ontwikkeling plangebied

De oudste vermelding van Ureterp stamt uit 1315 onder de naam Urathorp. De naam is een samenstelling van de Oudfriese woorden 'ûr' (over, hoger) en 'thorp' (dorp, hoeve, nederzetting). Terp verwijst in dit geval niet naar een kunstmatig verhoogde woonplaats, omdat in Ureterp geen terp aanwezig is. De plaatsnaam is een tegenhanger van het dorp Olterterp (olter = uiter, buitenwaarts gelegen) op ca. 4 km ten zuidwesten van het plangebied.¹³

Ureterp is waarschijnlijk in de Late Middeleeuwen ontstaan op een zandrug aan de Binnenweg die van Zuider Drachten naar het oosten liep. Deze Binnenweg werd in de bebouwde buurt van Ureterp al vroeg Weibuorren genoemd. Er lag in de 17de eeuw noordelijker nog een buurt, ongeveer op de plaats waar nu de Foareker en Valom lopen. Westelijker heette de Binnenweg Selmien. Aan de Selmien stond in elk geval al vanaf de 13^e eeuw de dorpskerk die aan Sint-Petrus was gewijd (ca. 170 m ten noordoosten van het plangebied).¹⁴

Kort na het midden van de 17de eeuw werd vanaf Drachten naar het oosten de Drachtster Compagnonsvaart gegraven die verder naar het oosten in de Bakkeveensevaart overging. Aan deze vaart groeide ten noorden van Ureterp een tweede streek, Ureterp aan de Vaart. Vooral bij het Ureterpverlaat kwam een redelijk compacte bebouwing aan de grens met Smallingerland. Vanaf de kerk voerde een pad, de huidige Tsjerkeleane naar deze gemeenschap van verveners. De Tegenwoordige Staat van Friesland had in 1788 geen oog voor de vaart: 'Ten zuiden van den rydweg heeft men de Kerk, voormaals ter eere van St. Peter gesticht, en toen met een' stompen toren voorzien, als ook de meeste huizen, zeer aangenaam in 't geboomte, met twee buurtjes Selmien en de Wey- of Weguurte, beide ten Noorden van dien weg. Ten Zuiden van dit Dorp heeft men de Buitenweg van Beetsterzwaag naar Bakkeveen.'¹⁵

De laatmiddeleeuwse kerk geeft aan de zichtzijde, de noordzijde, weinig van zijn historische geheimen prijs. Juist de zuidelijke vertoont nog aanzienlijke gedeelten middeleeuws muurwerk van vooral gele baksteen van flink formaat. De noordelijke muur en het rechtgesloten koor zijn omstreeks 1800 vernieuwd, toen ook de vensters zijn aangepakt. De brede spitsboogvensters in de zuidelijke wand bezitten heel fijne roedeverdelingen. Aan de binnenzijde laat die wand twee nissenregisters boven elkaar zien. Van het meubilair is de preekstoel uit de 17de eeuw. De ongelede zadeldaktoeren dateert net als de kerk uit de 13de eeuw. Hoewel de kerk altijd een echte toren heeft gehad, is er in 1766 nog een dubbele klokkenstoel naast gebouwd. Deze is al enkele malen vernieuwd en hij draagt twee klokken uit 1948.¹⁶

Door de afzijdige ligging van de kerk heeft het dorp geen komvorming gekend, tot er helemaal aan het einde van de 20ste eeuw door grootschalige nieuwbouw met winkels, seniorenwoningen en zorgcentrum De Lijte reliëf in het centrum kwam. Het is een haaks op de Weibuorren geplaatste wig van stedelijke allure met een vierkante ruimte van een plantsoen in het midden. Daarvoor had het dorp, na de oorlog aanvankelijk aan parallelstraten aan weerszijden van de Weibuorren, later verder naar het zuiden tot zelfs aan de Bûtewei toe en recent naar het noorden, aanzienlijke uitbreidingen gekregen.¹⁷

¹³ <https://etymologiebank.nl/trefwoord/ureterp>

¹⁴ <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/ureterp>

¹⁵ <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/ureterp>

¹⁶ <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/ureterp>

¹⁷ <https://www.frieslandwonderland.nl/friesland/plaats/ureterp>

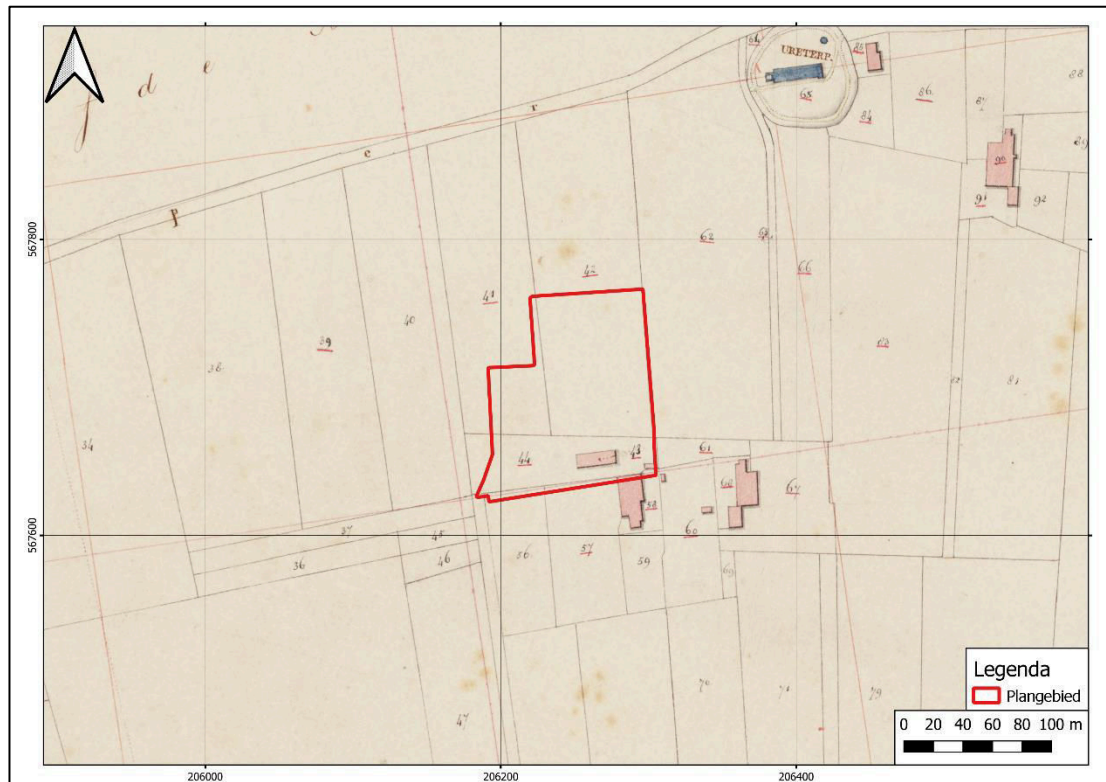
Historische kaarten

Op historisch kaartmateriaal wordt het plangebied als volgt weergegeven:

- In de atlas van Schotanus uit 1718 is Ureterp met zijn dorpskerk en de buurt Selmien duidelijk weergegeven (zie Afbeelding 6). Ten zuidwesten van de kerk liggen twee erflocaties, min of meer ter hoogte van het plangebied en het erf van Selmien East 45.
- Op de kadastrale minuut van 1811-1832 (zie Afbeelding 7) is het plangebied grotendeels gelegen op weilanden (percelen 41, 42 en 44). Direct ten zuidoosten van het plangebied staat een boerderij. In het zuidoosten van het plangebied staat op het weiland een bijgebouw (perceel 43). Op basis van de oorspronkelijke aanwijzende tafel betreft dit een schaphenhok.
- Op de Topografisch Militaire Kaart uit omstreeks 1850 wordt een vergelijkbare situatie weergegeven als op de kadastrale minuut van 1811-1832 (zie Afbeelding 8). Op de kaart van 1929 is de 18^e-eeuwse boerderij in het zuidoosten van het plangebied vervangen door een nieuwe boerderij en een bijgebouw met een iets noordelijkere ligging (zie Afbeelding 9). Langs het zuiden van het erf loopt een weg. Op de kaart van 1984 staat ook in het westen van het plangebied bebouwing afgebeeld (zie Afbeelding 10). De huidige situatie in het plangebied wordt weergegeven op kaarten vanaf 2006 (zie Afbeelding 11).

Afbeelding 6: Uitsnede uit de atlas van Schotanus uit 1718 met het plangebied bij benadering bij de blauwe pijl (<https://www.frieslandopdekaart.nl/kaarten/kaart/22/>).

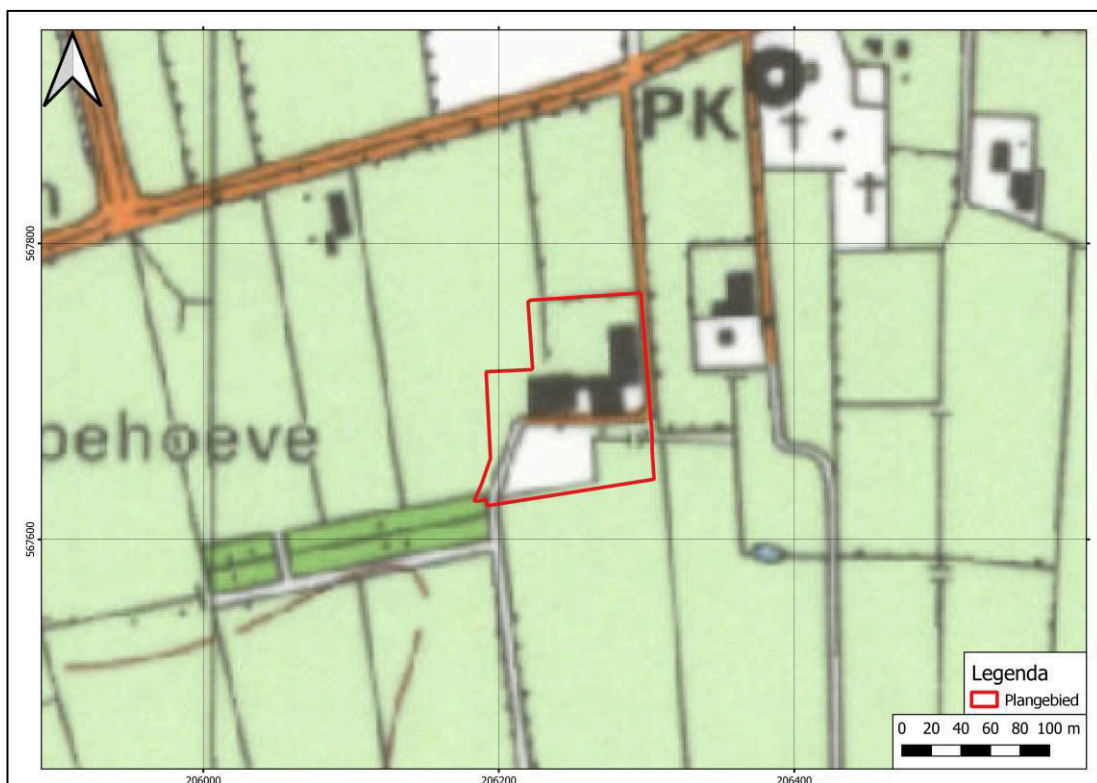
Afbeelding 7: Kadastrale minuut van 1811-1832, Ureterp sectie A blad 1, met het plangebied in het rode kader (<https://beeldbank.cultureelergoed.nl/>).

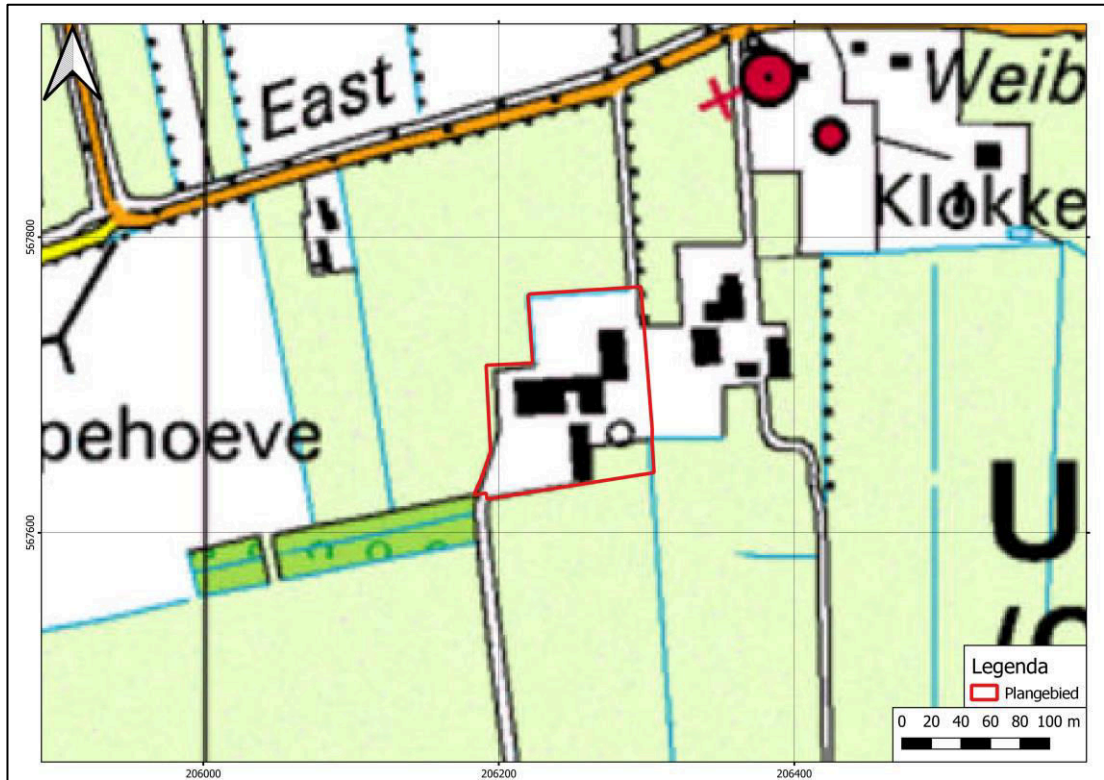
Afbeelding 8: Nettekening van de Topografisch Militaire Kaart uit omstreeks 1850 met het plangebied in het rode kader (www.wildernis.eu/chart-room/).

Afbeelding 9: Kaart van 1929 met het plangebied in het rode kader (<https://www.topotijdreis.nl/>).

Afbeelding 10: Kaart van 1984 met het plangebied in het rode kader (<https://www.topotijdreis.nl/>).

Afbeelding 11: Kaart van 2006 met het plangebied in het rode kader (<https://www.topotijdreis.nl/>).

Bouwhistorische waarden

Uit het historisch-cartografische onderzoek blijkt dat in of rond het zuidoosten van het plangebied al in het begin van de 18^e eeuw een boerderij aanwezig is. Naast resten gerelateerd aan het 18^e-eeuwse erf kunnen in het plangebied ook resten van eventuele voorgangers aanwezig zijn, die mogelijk terug gaan tot in de Late Middeleeuwen. De 18^e-eeuwse boerderij is op basis van historisch kaartmateriaal tussen omstreeks 1850 en 1929 vervangen door de huidige bebouwing. Op basis van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen¹⁸ stamt de huidige boerderij uit 1888.

Tweede Wereldoorlog

Het plangebied ligt op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed¹⁹ in een algemene landsdekkende zone waar resten kunnen worden verwacht van kleinere objecten en structuren zoals crashlocaties, veldgraven en onderduikholen. Bij het verliesregister²⁰ zijn in de omgeving van Ureterp geen vliegtuigcrashes bekend.

¹⁸<https://bagviewer.kadaster.nl/lvbag/bag-viewer/index.html#?geometry.x=160000&geometry.y=455000&zoomlevel=0>

¹⁹ <https://www.ikme.nl/ikmekaart.html>

²⁰ <https://verliesregister.studiegroeppluchtoorlog.nl/>

2.3 Archeologische waarden

Het plangebied is niet eerder onderzocht. Binnen een straal van 500 m rondom het plangebied zijn drie onderzoeken geregistreerd in Archis3 (zie Afbeelding 12):

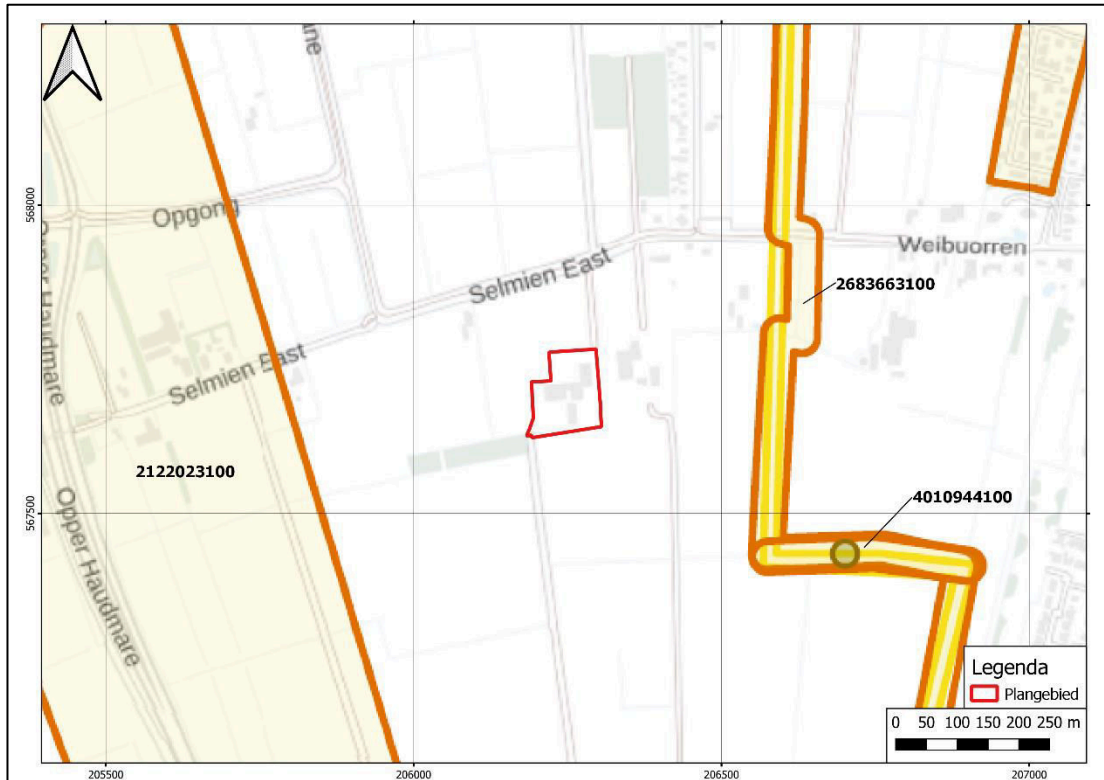
- Op 260 m ten oosten van het plangebied is door MUG in 2015 een booronderzoek uitgevoerd voor de aanleg van een persleiding (melding 2683663100). De bodemopbouw langs het tracé bestaat voor het overgrote deel uit een bouwvoor en/of omgewerkte laag veelal dunner dan 50 cm, die direct over gaat in de C-horizont (dekzand of keileem). Op de dekzandrug bij Ureterp is in enkele boringen een podzolprofiel aanwezig, bestaande uit een B- of BC-horizont en in twee boringen een E-horizont. In karterende boringen op de dekzandrug zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Ten noorden en zuiden van de dekzandrug zijn beide takken van het beekdal van de Drait aangetroffen. In de noordelijke tak is het beekdal opgevuld met een homogeen en niet-gelaagd pakket en is geen sprake van daadwerkelijke beekvullingen. In de zuidelijke tak is het pakket veen dikker en gelaagd, en is daarom wel sprake van beekvullingen. Uit aanvullende karterende boringen blijkt de oeverzone te zijn geëgaliseerd. Er is geadviseerd het tracé vrij te geven. De gemeente achtte vervolgonderzoek ter hoogte van de zuidelijke tak van de Drait noodzakelijk op basis van de intacte beekvullingen en heeft besloten de werkzaamheden op dit tracédeel archeologisch te laten begeleiden.²¹
- Op 320 m ten zuidoosten van het plangebied is door MUG in 2017 de aanleg van een deel van de persleiding archeologisch begeleid (melding 4010944100). Uit de archeologische begeleiding blijkt dat de bodemopbouw bestaat uit bosveen dat in oostelijke en westelijke richting uitwigt op de dekzandondergrond. In het veen zijn geen sporen of vondsten waargenomen zoals watergerelateerde structuren, rituele deposities of afvaldumps. Wel zijn in het veen restanten van kavelsloten aangetroffen, die vermoedelijk gerelateerd zijn aan de grootschalige ontginning in de 17^e eeuw en deels samenvallen met sloten op de historische kaart van 1718 dan wel de kadastrale minuut van 1811-1832.²²
- Op 350 m ten westen van het plangebied is door Archaeological Research & Consultancy in 2006 een karterend booronderzoek uitgevoerd voor de verbreding van de N381 (melding 2122023100, deelgebied 1). De bodemopbouw bestaat in de omgeving van het plangebied uit dekzand op keileem. De keileem ligt meestal tussen 0,5 en 1,0 m-mv. In de meeste boringen gaat de bouwvoor direct over in het gele dekzand (C-horizont). Plaatselijk is een (restant van een) podzoldodem aanwezig bestaande uit een B-horizont, soms in combinatie met een E- en/of A-horizont. In de omgeving van het plangebied zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.²³

---

²¹ Krol-Karsten 2015.

²² De Roller & van Kruining 2017.

²³ De Roller 2006.

Afbeelding 12: Uitsnede uit de kaart met onderzoeks- en vondstmeldingen in Archis3 met het plangebied in het rode kader (Archis3).

2.4 Archeologisch verwachtingsmodel

Op grond van de bekende geologische, landschappelijke, aardkundige, archeologische en historische gegevens in en rond het plangebied kan de archeologische verwachting worden bepaald.

Het plangebied ligt op de zuidwestelijke uitloper van een dekzandrug en wordt in het zuiden begrensd door het beekdal van de Drait. De relatief hooggelegen delen van het landschap in de nabijheid van water, zoals dekzandruggen, zijn van oudsher gunstige vestigingslocaties voor zowel jager-verzamelaars uit het Paleolithicum – Mesolithicum als voor boerensamenlevingen vanaf het Neolithicum. Voor de dekzandrug geldt daarom een hoge archeologische verwachting. De lagere beekdalen zijn daarentegen vanwege de natte bodemomstandigheden minder aantrekkelijk voor bewoning en hebben een lagere archeologische verwachting.

Uit het historisch-cartografische onderzoek blijkt dat in of rond het zuidoosten van het plangebied al in het begin van de 18^e eeuw een boerderij aanwezig is. Naast resten gerelateerd aan de 18^e-eeuwse erf kunnen in het plangebied ook resten van eventuele voorgangers aanwezig zijn, die mogelijk terug gaan tot in de Late Middeleeuwen. Er geldt daarom voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. De 18^e-eeuwse boerderij is in 1888 vervangen door de huidige (noordelijker gelegen) boerderij, die wordt weergegeven op kaarten vanaf 1929.

De archeologische verwachting voor het plangebied is opgenomen in Tabel 2. Indien in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn, dan worden deze direct onder de bouwvoor verwacht in de top van de C-horizont vanaf ca. 0,3 à 0,5 m-mv, indien de oorspronkelijke top van het dekzand nog aanwezig is.

Tabel 2: Archeologische verwachting plangebied

Periode	Archeologische verwachting	Verwachte vindplaatstypen	Verwachte grondlaag (diepte)
Tweede Wereldoorlog	Laag	Resten van kleinere objecten en structuren, zoals crashlocaties, veldgraven en onderduikholen	In en direct onder de bouwvoor
Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd	Hoog	Ontginningssporen, oude verkavelingen, perceelsgreppels, Resten van 18 ^e -eeuwse erf en eventuele voorgangers (zuidoosten plangebied)	Onder de bouwvoor in de top van de C-horizont (dekzand), vanaf ca. 0,3 à 0,5 m-mv
Bronstijd – Vroege Middeleeuwen	Hoog	Nederzettingsterreinen, grafvelden, afvaldumps, resten van ijzerbewerking	Onder de bouwvoor in de top van de C-horizont (dekzand), vanaf ca. 0,3 à 0,5 m-mv
Paleolithicum – Mesolithicum – Neolithicum	Hoog	Jachtkampen, haardplaatsen, vuursteenconcentraties en vuursteenstrooiingen Vanaf Neolithicum nederzettingsterreinen	Onder de bouwvoor in de top van de C-horizont (dekzand), vanaf ca. 0,3 à 0,5 m-mv

Gaafheid bodem

In het hele plangebied heeft bodemverstoring plaatsgevonden als gevolg van agrarische activiteiten. Deze bodemverstoring beperkt zicht in het algemeen tot de bouwvoor (0,3 à 0,5 m-mv). Daarnaast hebben in het plangebied bodemverstoringen plaatsgevonden bij de sloop van de 18e-eeuwse (mogelijk oudere) bebouwing en de bouw van de huidige bebouwing in de 19e en 20e eeuw. De verstoringdiepte hiervan is onbekend.

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

Het plangebied ligt op de zuidwestelijke uitloper van een dekzandrug en wordt in het zuiden begrensd door het beekdal van de Drait. De relatief hooggelegen delen van het landschap in de nabijheid van water, zoals dekzandruggen, zijn van oudsher gunstige vestigingslocaties voor zowel jager-verzamelaars uit het Paleolithicum – Mesolithicum als voor boerensamenlevingen vanaf het Neolithicum. Voor de dekzandrug geldt daarom een hoge archeologische verwachting. De lagere beekdalen zijn daarentegen vanwege de natte bodemomstandigheden minder aantrekkelijk voor bewoning en hebben een lagere archeologische verwachting.

Uit het historisch-cartografische onderzoek blijkt dat in- of nabij het zuidoosten van het plangebied al in het begin van de 18e eeuw een boerderij aanwezig is. Naast resten gerelateerd aan het 18e-eeuwse erf kunnen in het plangebied ook resten van eventuele voorgangers aanwezig zijn, die mogelijk terug gaan tot in de Late Middeleeuwen. Er geldt daarom voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. De 18e-eeuwse boerderij is in 1888 vervangen door de huidige (noordelijker gelegen) boerderij, die wordt weergegeven op kaarten vanaf 1929.

Indien in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn, dan worden deze direct onder de bouwvoor verwacht in de top van de C-horizont vanaf ca. 0,3 à 0,5 m-mv, indien de oorspronkelijke top van het dekzand nog aanwezig is.

3.2 Selectieadvies

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied een hoge archeologische verwachting heeft voor alle perioden op basis van de landschappelijke ligging op een dekzandrug die begrensd wordt door beekdalen. Specifiek kunnen in het zuidoosten van het plangebied ook resten van het 18e-eeuwse erf en eventuele (laatmiddeleeuwse) voorgangers aangetroffen worden.

Hamaland Advies adviseert daarom om een verkennend en karterend booronderzoek uit te voeren conform de BRL SIKB protocol 4003 en de richtlijnen van de FAMKE. Het verkennend booronderzoek heeft het doel de aard en mate van intactheid van het bodemprofiel te bepalen. Het karterend booronderzoek dient de aan- of afwezigheid van archeologische vindplaatsen en indien mogelijk de begrenzing van deze vindplaatsen te bepalen. Voorafgaand aan het booronderzoek dient conform de BRL 4003 een Plan van Aanpak (PvA) te worden opgesteld.

Indien geen nieuwe bodemingrepen zijn voorzien die de vrijstellingsgrenzen van de FAMKE overschrijden (bodemingrepen toegestaan tot 5.000 m²), dan kan er ook voor gekozen worden om de dubbelbestemming "Waarde Archeologie" op te nemen voor het plangebied.

3.3 Voorbehoud

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen dan wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen.

Wij wijzen erop dat het selectiebesluit van het bevoegd gezag af kan wijken van het selectieadvies van Hamaland Advies.

Verder dient te allen tijde bij het afgeven van een omgevingsvergunning de wettelijke meldingsplicht (Erfgoedwet 1-7-2016, art. 5.10 en 5.11) kenbaar te worden gemaakt, om het documenteren van toevallig gevonden te garanderen: *"Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij onze minister"*. Deze aangifte dient te

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

gebeuren bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort en de verantwoordelijke ambtenaar van de gemeente Opsterland (mw. J. van Leeuwen, Archeoloog Steunpunt Monumentenzorg Fryslân).

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Gebruikte bronnen

Gebruikte literatuur

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland; de hogere niveaus*. Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2004. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.

Berendsen, H.J.A., 2008. *De vorming van het land, inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Assen (Fysische geografie van Nederland).

Krol-Karsten, T.N., 2015. *Archeologisch verkennend en karterend booronderzoek ten behoeve van een persleiding tussen Ureterp en Drachten, gemeente Opsterland (FR)*. MUG-publicatie 2015-73, Leek.

Roller, G.J. de, 2006. *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen langs het nieuwe tracé van de N381 in de gemeenten Opsterland, Heerenveen en Ooststellingwerf (Fr.)*. ARC-Rapporten 2006-74, Groningen.

Roller, G.J. de & M.E. van Kruining, 2017. *Archeologische begeleiding van de aanleg van een rioolpersleiding bij Ureterp, gemeente Opsterland (FR)*. MUG-publicatie 2016-93, Leek.

Geraadpleegde websites

<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>; Archis3 voor informatie over vondsten, onderzoeken, RD-coördinaten
<https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/> voor doen van melding
<https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/> voor kadastrale minuut 1811-1832
<https://www.topotijdreis.nl/> voor historische kaarten vanaf 1845
<https://www.Fryslânopdekaart.nl/> voor informatie historische kaarten Fryslân
<https://archaeology.datastations.nl/> voor archeologische rapporten
<https://www.fryslan.fr/ archeologische-kaart-famke> voor FAMKE
<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens> voor informatie over ondergrondse boringen
<https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen> voor informatie geologie, geomorfologie, bodem, grondwater
<https://www.bodemloket.nl/> voor bodemkwaliteitsgegevens
<https://www.ikme.nl/> voor de kaart van militair erfgoed
<https://www.ruimtelijkeplannen.nl/> voor bestemmingsplannen

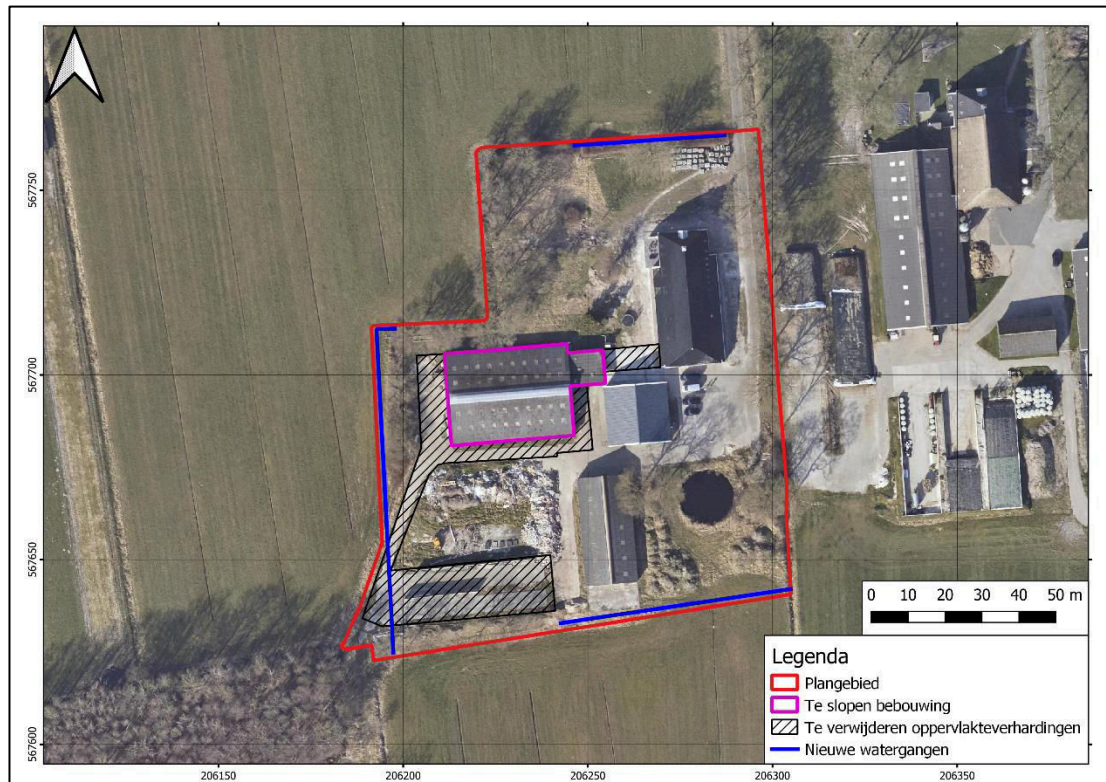
Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

BIJLAGEN

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Bijlage 1: Plangebied (bron: opdrachtgever)

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Bijlage 2: Overzicht van archeologische en geologische perioden

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
 Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie				MIS	Lithostratigrafie									
	Holoceen				1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)									
11.755	Kwartair	Laat	Laat	Weichsellen (ijstijd)	2	Formatie van Kreftenheye	Formatie van Boxtel	Formatie van Beegden							
12.745									Laat-Weichsellen (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)					
13.675										Allerød (warm)					
14.025										Vroege Dryas (koud)					
15.700										Bølling (warm)					
29.000									Midden-Weichsellen (Pleniglaciaal)	Laat-Pleniglaciaal	3				
50.000										Midden-Pleniglaciaal					
75.000										Vroeg-Pleniglaciaal		4			
									Pleistocene	Laat	Weichsellen (ijstijd)	5a	Formatie van Kreftenheye	Formatie van Boxtel	Formatie van Beegden
	5c														
	5d														
115.000	Eemien (warme periode)	5e													
130.000	Midden	Midden	Saalien (ijstijd)	6	Formatie van Urk	Formatie van Drente	Formatie van Beegden								
370.000								Holsteinien (warme periode)							
410.000								Elsterien (ijstijd)							
475.000								Cromerien (warme periode)							
850.000	Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien		Formatie van Sterksel										
2.600.000															

Project : BO Plangebied Selmien East 43 te Ureterp
 Kenmerk : RB/SEU/HAMA/224014

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden	
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd	
450	Vb1			Middeleeuwen			
0 12	Va			Romeinse tijd			
800	815	Holoceen Midden	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk > 1% invloed landbouw (granen)	Bronstijd	
2000	2650			IVa		Neolithicum	
3755	5000	Holoceen Vroeg	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol		Mesolithicum
4900	8000			II			
5300	8240			I		den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es eerst berk en later den overheersend	
7020	8000	Laat-Pleistoceen Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum
8240	10.150			Alerød	LW II	dennen- en berkenbossen	
8800	10.800			Vroege Dryas	LW I	open parklandschap	
11.755	11.800			Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen	
12.745	12.000	Laat-Pleistoceen Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	Midden-Paleolithicum
13.875	13.000					Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	
14.025	13.000	Midden-Pleistoceen	Eemien (warme periode)			loofbos	Midden-Paleolithicum
15.700	130.000					Saalien (ijstijd)	
35.000							Vroeg-Paleolithicum
75.000							
115.000							
130.000							
300.000							

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenbergh (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kien (2005).